

Berichten

Buitenland

Voor de Nederlandse agribusiness, jaargang 38, nummer 5, mei 2012

In dit nummer:

- Ambitie Turkse agrosector biedt kansen
- Gerda Verburg, PV bij de FAO, over Climate Smart Agriculture
- De Indonesische tuinbouwsector

Colofon

Berichten Buitenland is bestemd voor het Nederlandse agrarische bedrijfsleven en is een uitgave van de directie Europees Landbouwbeleid en Voedselzekerheid van het ministerie Economische Zaken, Landbouw & Innovatie. Het doel is informatieverstrekking over relevante ontwikkelingen op agrarisch handelsgebied, buitenlandse markten, handelsbemiddeling enzovoort. De landbouwafdelingen in het buitenland dragen in sterke mate bij aan de berichtgeving in dit blad.

Er wordt gedrukt op een chloorarme papiersoort, in een inktbesparend FM-raster. Er wordt verzonden in recyclebare sealbags.

Uitgever

Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie, Directie Europees Landbouwbeleid en Voedselzekerheid

Redactieadres

Redactie Berichten Buitenland
T.a.v. Sabine Hoff
Postbus 20401, 2500 EK Den Haag
Tel. +31 (0)70 378 52 59
E-mail s.h.hoff@minlnv.nl

Informatie en abonnementen

Voor informatie over artikelen of een (gratis) abonnement kunt u contact opnemen met Marja Krijgsman-Disseldorp.
Tel.: +31 (0)70 378 40 64
Fax: +31 (0)70 378 61 23
E-mail: m.a.h.krijgsman@minlnv.nl

Realisatie

JackieWorks/geschreven en gedrukt

Aan dit nummer werkten mee:

Willem Lageweg, Hans van der Lee, Jacqueline Rogers, Jean Rummenie

Opmaak

Optima Forma bv, Voorburg

Druk

OBT bv, Den Haag
ISSN 0920 - 0975

De informatie, meningen en opinies in dit blad worden naar voren gebracht buiten verantwoordelijkheid van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Het overnemen of vermenigvuldigen van artikelen uit dit blad is alleen toegestaan onder vermelding als volgt: Berichten Buitenland, [maand/jaar], [pagina's].

Inhoudsopgave

Korte berichten	3
Ambitie Turkse agrosector biedt kansen	7
Kort graag...	10
Gerda Verburg, PV bij de FAO, over Climate Smart Agriculture:	12
Uit onverwachte hoek	14
Column	15
De Indonesische tuinbouwsector	16
Exportise	19
Naoogst	21
Grensverleggers	24

Korte berichten

AFRIKA

Algerije

Landbouwfdeling Tunis

Overeenkomst met Wereldbank

De Wereldbank gaat Algerije assisteren bij de verdere professionalisering van zijn agrosector.

Dit betreft onder meer het versterken van overheid, private en publieke partners in de landbouw. Er komen sterkte-zwakte-analyses van sectoren, van de productieverdeling naar regio evenals van voorwaartse en achterwaartse integratie per regio. De Wereldbank biedt ook technische ondersteuning aan het ministerie van Landbouw bij het uitvoeren van het programma ter ondersteuning van plattelandsvernieuwing. Verder worden ook zaken aangepakt zoals de landbouwstatistiek, informatiesystemen, onderwijs en opleiding. Naast de Wereldbank, wordt samengewerkt met de Europese Unie bij het creëren van moderne opslagfaciliteiten voor voedingsmiddelen, en met de FAO bij economische diversificatie en het verbeteren van communicatie over de landbouw.

AMERIKA

Argentinië

Landbouwfdeling Buenos Aires

Groei pluimveesector

De Argentijnse pluimveesector blijft sterk groeien. Sinds 2003 is de groei zo'n 10% geweest. De productie in 2012 zal uitkomen op 708 miljoen slachtkuikens en ligt op schema om in 2017 uit te komen op 1,06 miljard. Daarvoor is wel circa € 75 miljoen per jaar aan investeringen nodig, zo heeft de koepelorganisatie CEPA uitgerekend. De toenemende vraag in eigen land is de basis van de groei. Mede door de sterk gestegen prijzen van rundvlees is de consumptie per capita de laatste drie jaar met 9 kilo gestegen tot 37 kilogram en zal tot 2017 verder toenemen tot 44 kilogram. Daarnaast is de export toegenomen, die nu naar zo'n 60 landen gaat. Per 2017 rekt de industrie op 650.000 ton. De beschikbaarheid van goedkoop voer is voor de industrie een evident voordeel. Het Argentijnse slachtkuiken is met 2,3 kilo wat zwaarder dan in andere landen gebruikelijk is. Opvallend is verder dat 85% van de binnenlandse afzet hele kuikens betreft. De komende jaren zal de verwerking sterk stijgen. Recente sectorrapporten van het ministerie van EL&I over de slachtkuiken- en legsector signaleren goede kansen voor de Nederlandse industrie in Argentinië. De beurs bij uitstek om de sector te ontmoeten is Avicolas & Porcinos, die van 11 t/m 13 juli 2012 plaatsvindt in Buenos Aires. Het Dutch Poultry Center onderzoekt mogelijkheden voor een handelsmissie.

Brazilië

Landbouwfdeling Brasília

Overname

Nutreco neemt alle aandelen over van Bellman Nutrição Animal Ltda, een Braziliaanse leverancier en producent van mineralen, concentraten en voersupplementen voor koeien. Met deze overname versterkt Nutreco haar positie op het gebied van premixen en speciaalvoer in Brazilië, een van de belangrijkste groeiemarkten in landbouw en aquacultuur ter wereld. Brazilië is de op twee na grootste diervoedingsmarkt ter wereld, met een groei van 4 tot 5% per jaar. Bellman heeft 165 mensen in dienst en had in 2011 een omzet van € 37 miljoen. Nutreco richt zich op voeroplossingen met een hogere marge, zoals premixen, speciaalvoer en visvoer en zoekt uitbreiding in en naar de groeiregio's Latijns-Amerika,

Rusland, China en Zuidoost-Azië. Plaatsen waar zowel de productie als de consumptie van voedingsproducten op basis van dierlijke eiwitten het meest zullen toenemen.

Melkprijs stijgt

De vraag naar melk oversteeg het aanbod en zorgde voor een prijsstijging van 2% ten opzichte van februari. De melkprijs bedroeg gemiddeld € 0,38 per liter. Vergeleken met de melkprijs in februari 2011 is dit zelfs een prijsstijging van 7,7%. Het lage melkaanbod is mede te wijten aan melkveehouders die overgaan op de productie van rietsuiker. Daarin valt meer winst te behalen. De zuivelsector blijft alert op de lage verkoop van kaas. De grote voorraden zorgen voor verhoogde import van kazen en poedermelk waardoor de winstmarges van boeren beperkt blijven.

Paraguay

Landbouwfederatie Buenos Aires

Sluiting ambassade

Met het sluiten van de ambassade in Montevideo zijn Uruguay en Paraguay onder het ambtsgebied van de ambassadeur te Buenos Aires gekomen. De aldaar gestationeerde LNV-raad was al in Uruguay geaccrediteerd. De ambassade is van plan op gezette tijden deze twee kleinere Mercosur-landen te bezoeken en nodigt ondernemers met belangstelling voor Paraguay en Uruguay van harte uit zich te melden. De bedoeling is om te zien hoe ambassade en bedrijfsleven in het kader van de economische diplomatie samen kunnen optrekken en elkaar kunnen versterken op deze opkomende markten.

Contact: *bue-Inv@minbuza.nl*

AZIË

Thailand

Landbouwfederatie Bangkok

Investerings

Buitenlandse en Thaise winkelketens blijven investeren in expansie. Casino (Frankrijk), de exploitant van de Big C Superstores, heeft een investeringsplan van bijna € 99 miljoen aangekondigd dat zich vooral zal gaan richten op de kleinere winkels. Central Watsons, gezondheids- en schoonheidswinkel, is van plan om in 2012 42 nieuwe winkels te openen. Ook Supersports (Central Group) wil voor omgerekend ruim € 17 miljoen gaan uitbreiden.

Ban op gevogelte

De EU heeft onlangs bekendgemaakt dat het de beperkingen op de import van Thais gevogelte zal opheffen vanaf 1 juli 2012. De beperkingen zijn sinds de uitbraak van de Aziatische vogelgriep in 2004 van kracht. Voor Chinese pluimveeproducten en eieren uit Maleisië en Zuid-Korea blijven de beperkingen nog wel gelden.

WTO-regels

De EU dreigt juridische stappen te ondernemen tegen Thailand inzake de invoerrechten en accijnsbelastingen op alcoholhoudende dranken. De hoge tarieven die Thailand hanteert blijven een belangrijk struikelblok in de onderhandelingen met de Europese Unie over een vrijhandelsovereenkomst. De huidige tarieven zijn volgens de EU onaanvaardbaar en gaan in tegen de WTO-regelgeving. Het onderwerp staat op de agenda tijdens een komend overleg met Thailand.

EUROPESE UNIE

Frankrijk

Landbouwfederatie Parijs

Internationalisering

Bonduelle (geconsolideerde jaaromzet € 1,7 miljard, waarvan € 428 miljoen buiten de EU), houdt de pas erin wat internationalisering betreft. Het bedrijf is bezig zijn positie te versterken door de geplande overname van Coubanski Conservi, een Russisch filiaal van de Franse coöperatie CECAB. Bonduelle is in Oost-Europa al aanwezig met twee fabrieken in Hongarije en één in Rusland. In Hongarije heeft Bonduelle Kelet-Food op het oog, een conservenfabriek met een jaarproductie van circa 30.000 ton. Eventuele overname is afhankelijk van de Hongaarse Mededingingsautoriteit. De conservenproductie van Bonduelle in Hongarije bedraagt jaarlijks ruim 130.000 ton. Ook in Noord-Amerika versterkt Bonduelle zijn marktpositie via zijn Canadese dochter Bonduelle Amérique du Nord. Het bedrijf neemt in de Verenigde Staten drie fabrieken (diepvriesproducten) en een pakbedrijf van het Amerikaanse concern Allens over.

Hypermarkt onder druk

Supermarktketen Auchan is met 50 hypermarkten en een gemiddelde omzet van 174 miljoen euro per verkoopunit koploper in dit winkelsegment. Concurrent Carrefour heeft 36 verkooppunten en Leclerc elf. Desondanks staat dit winkeltipe onder druk. Zowel Auchan als Carrefour hebben in 2011 met verliezen te kampen gehad. Hoewel beide partijen internationaal groot zijn geworden dankzij de hypermarkt, blijkt deze vorm nu een zwakte. Zo blijkt ook het Carrefour-concept 'Carrefour Planet' niet te voldoen aan de verwachtingen. Dit in tegenstelling tot nieuwe winkelconcepten van Leclerc en Système U.

Hongarije

Landbouwfederatie Boedapest

Hypermarkten verliezen marktaandeel

De verkopen van voedingsmiddelen stegen de afgelopen 12 maanden met 5% in waarde, maar de verkochte volumes bleven stabiel, aldus marktonderzoeker Nielsen. Vooral de verkopen van olie, margarine, sour cream, bier en kaas stegen. Voedingsmiddelen werden wel meer verkocht in kleinere winkels, hypermarkten verloren marktaandeel aan supermarkten en discountretailers. Overigens bestudeert de Europese Commissie de Hongaarse bouwstop per 1 januari 2012 voor nieuwe shoppingmalls en supermarkten groter dan 300 m² op naleving van de regels voor vrij verkeer van personen en diensten. De bouwstop moet voorkomen dat vooral het midden- en kleinbedrijf op het platteland en in provinciesteden verdwijnt ten gunste van bijvoorbeeld de grotere, veelal internationale retailers.

Oostenrijk

Landbouwfederatie Boedapest

Zoet

Ondanks de hoge prijzen zijn de Oostenrijkers flinke snoepers. In de periode juli 2010-juli 2011 steeg de afzet van zoetwaren in volume met 1,5%, de omzet van zoetwaren groeide met bijna 4%. In de categorie zoete snacks steeg de omzet met 7%, qua volume met 3%. Daarnaast vertoonde ook de afzet van kauwgom (+9%) en zoet gebak (4%) een flinke plus.

Polen

Landbouwfederatie Warschau

Einde legbatterij

Polen stopt op 31 juli 2012 met de productie van eieren in de niet aan EU-eisen aangepaste kooien. Nu al wordt de productie van eieren in legbatterijen geleidelijk aan afgebouwd. Eieren uit deze batterijen krijgen een speciaal stempel en worden uitsluitend voor

industriële productie bestemd. Het valt te verwachten dat als gevolg van deze maatregel de prijzen van eieren zullen stijgen.

Slovenië

Landbouwfederatie Boedapest

Bibliotheek voor plantenzaden

Als culturele hoofdstad van Europa heeft Maribor het initiatief genomen voor de opzet van een 'bibliotheek' voor plantenzaden. Een alternatieve methode voor het behoud van de biodiversiteit van gecultiveerde planten en versterking van lokale gemeenschappen. Met de bibliotheek wordt beoogd oude variëteiten bestemd voor menselijke consumptie te beschermen en opnieuw in productie te brengen. De aandacht gaat vooral uit naar het vinden en verzamelen van zeldzame of bedreigde soorten en groenten, fruitgewassen en druivensoorten die niet meer beschikbaar zijn in het handelskanaal.

Een bibliotheek voor plantenzaden is nieuw in Slovenië. Ook in omliggende landen neemt de aandacht voor behoud van lokale, meer traditionele variëteiten toe. In Hongarije heeft dit zelfs een prominente plaats gekregen in de onlangs geaccordeerde landbouwstrategie.

Tsjechië

Landbouwfederatie Praag

Bierproductie

De productie van bier is dankzij een groei in export van 4% in 2011 toegenomen met 2,7%. In Tsjechië werd in 2011 19,9 miljoen hectoliter bier geproduceerd. Als het om bierproductie gaat, is Tsjechië innovatief; producenten komen met nieuwe soorten en verpakkingen en speciale bieren nemen in afzet toe. Heineken is één van de grotere spelers op de Tsjechische markt en heeft in 2011 2,4 miljoen hectoliter bier geproduceerd, een toename van 3%. Hiervan wordt 1,9 miljoen hectoliter op de lokale markt afgezet, een omzetgroei van 1,8%. De marktleider in Tsjechië is Plzensky Prazdroj, dat vorig jaar 9,9 miljoen hectoliter bier verkocht, een stijging van 1%. De tweede producent Staropramen zag zijn verkoop groeien met 8% tot 3,03 miljoen hectoliter.

Moutproductie

De Tsjechische productie van mout zit weer in de lift. Vorig jaar werd in Tsjechië 520.000 ton mout geproduceerd, een toename van 4,2%. Van het totaal van 520.000 werd 279.000 ton geëxporteerd. De export van mout nam vorig jaar toe met 16%, omdat de buitenlandse biermarkten zich herstellen van de crisis. Ook voor dit jaar wordt een stijging van de moutproductie en export verwacht. De belangrijkste klant is Polen dat 40% van de export voor zijn rekening neemt, gevolgd door Roemenië en Duitsland. Tsjechië exporteert naar 45 landen over de hele wereld. Binnen de EU is Tsjechië één van de zes grootste exporteurs van mout.

Stijging import

De import van levensmiddelen en levende dieren uit Polen naar Tsjechië is zeer snel gegroeid de laatste jaren en het volume is verviervoudigd tot een record van bijna € 800 miljoen in 2011. Het aandeel van Polen in de totale voedingsmiddelenimport steeg van 10% in 2000 tot 16% in 2011. De importen bestaan hoofdzakelijk uit vlees en vleesproducten (22,7%), gevolgd door melkproducten en eieren (21,2%), granen (11,6%), fruit en groente (10,6%) en koffie, thee, specerijen en cacao. De import van levend vee bedroeg vorig jaar € 2,4 miljoen.

Turkije en Nederland 400 jaar verbonden

Ambitie Turkse agrosector biedt kansen

Turkije en Nederland zijn beiden uitgesproken handelsnaties die elk voor hun regio een cruciale transitfunctie vervullen. Beide economieën zijn vergelijkbaar in omvang, maar complementair in aanbod. Het handelsvolume tussen beide landen verdubbelde de afgelopen tien jaar. In 2010 bedroeg de totale Nederlandse export naar Turkije € 4,5 miljard. Een stijging met 29% ten opzichte van 2009. Nederland heeft Turkije benoemd tot één van de focuslanden voor economische diplomatie en handelsbevordering. Tuinbouw, melkveehouderij en ook verwerkende industrie bieden goede kansen voor de Nederlandse agribusiness.

Tijdens het recente staatsbezoek door President Gül van Turkije is het opnieuw bevestigd. De kansrijke Turkse economie en het toenemende belang van zijn strategische ligging maken Turkije voor Nederland een interessante en veelbelovende partner. Ook vanwege de voorsprong die wij op veel andere landen hebben vanwege de 390.000 Nederlanders van Turkse origine.

Turkije behoort tot de twintig grootste economieën van de wereld, met een BBP van bijna € 560 miljard (2010) en een gemiddelde economische groei van 7% per jaar over het afgelopen decennium. De groei prognose van 4,5% voor 2012 is inmiddels bijgesteld naar 1,8%; nog altijd respectabel gezien de situatie van de internationale economie. In 2008 was 27% van de Turkse bevolking werkzaam in de landbouw.

Het land is ook een belangrijke nabije consumentenmarkt met een jonge, dynamische en goed opgeleide bevolking van 76 miljoen inwoners. Turkije ligt tevens strategisch tussen Europa, het Midden-Oosten en Centraal-Azië. Het is tot slot een belangrijke energicorridor die het westen en het oosten met elkaar verbindt.

Tuinbouwsector

De Turkse tuinbouwers zijn voornamelijk actief in de kastuinbouw. Die kenmerkt zich door kleinschaligheid: 90% van de kasbedrijven bestaat uit kleine tuinders (omvang kleiner dan 0,5 hectare). Ondanks de grote binnenlandse markt willen steeds meer Turkse bedrijven exporteren. Dat lukt alleen als zij gecertificeerd zijn en een track- en tracesysteem aanschaffen. Om voldoende volume te krijgen, moeten exporterende bedrijven producten opkopen in nabijgelegen kasjes. Dit vraagt om problemen, omdat er grote kwaliteitsverschillen bestaan. Op dit moment worden grote investeringen gedaan in de kastuinbouw door bedrijven uit industriële sectoren. Vanuit de agrarische sector zelf groeien maar weinig bedrijven door naar moderne kassen. In Turkije is de biologische landbouw veel verder ontwikkeld dan in Nederland, zowel qua grootte als diversiteit. Naast de kasgroenteteelt is de biologische plantaardige productie de snelst groeiende agrarische sector.

Agri-Business Support Office

Eén van de twee NABSO's – Netherlands Agri-Business Support Offices – bevindt zich in Izmir, Turkije. (Het andere in Kunming, China.) Zo'n kantoor is altijd van tijdelijke aard; NABSO Turkije loopt in elk geval tot medio 2013 en wordt bemand door Eren Kizilates en Jop Kipp. Speerpunt: tuinbouw. Jop Kipp vertelt over het ontstaan van deze NABSO: "In 2008 is een 2g@there-programma voor de kastuinbouw in Turkije goedgekeurd, met de naam SeraCulture. Dit programma is vanuit het bedrijfsleven gedragen door meer dan dertig bedrijven, die allen lid werden van SeraCulture. Het gaat om bedrijven uit de gehele keten: van zaadbedrijven tot veilingen. Onderdeel van het programma was een aanvraag voor een NABSO. Het toenmalige ministerie van LNV heeft dat goedgekeurd en op 9 februari 2010 is het kantoor officieel geopend." Zie ook www.seraculture.com.

Het NABSO ondersteunt Nederlandse en Turkse bedrijven die in de agribusiness samenwerking zoeken. Er zijn collectieve en individuele activiteiten. Bij collectieve activiteiten valt te denken aan: een Hollandpaviljoen op beurzen, matchmaking (zowel in Nederland als in Turkije) en seminars. Activiteiten gericht op individuele bedrijven zijn het organiseren van businessstrips, het vinden van agenten en het uitvoeren van marktstudies. Een belangrijke activiteit voor de Nederlandse toelevering aan de kastuinbouw is het actief zoeken naar investeerders.

Projecten

Wageningen UR Glastuinbouw heeft samen met Nederlandse kasbouwers en toeleveranciers een ultramodern kassencomplex van vier hectare gerealiseerd in Aydin. Het complex gebruikt aardwarmte als warmte- en CO₂-bron bij de tomatenteelt. Anderhalve hectare ervan dient als demonstratiecentrum. In dit Sustainable Innovation Centre etaleren Nederlandse bedrijven hun kennis en technologie op het gebied van teelt, gewasbescherming en klimaatcontrole. Een Turks bedrijf heeft de kas gefinancierd, een Nederlander zal gedurende twee jaar het bedrijf runnen en de opvolgers opleiden.

Via het G2G-project 'Technical support for the establishment of Credit Schemes for Rural Investments' heeft Rabobank International veel goodwill gekweekt in de Turkse agrofoodsector. Het gaat daarbij vooral om consultancyopdrachten. Als Rabobank in Turkije zijn banklicentie verwerft, is het plan om naast Istanbul ook kantoren te openen in Ankara en Izmir, hetgeen de ondersteuning van de Nederlands-Turkse samenwerking in de agribusiness versterkt.

Tot slot heeft Vrian Projects in samenwerking met het ministerie van EL&I een 'web-based' besluitvormingstool ontwikkeld voor de kastuinbouw. Het project loopt tot en met juni 2012 en behelst een gratis intuïtieve tool in het Turks en Engels om publieke en private stakeholders in de Turkse tuinbouw te assisteren bij de besluitvorming over investeren en dergelijke.

Perspectief

Drie voorbeelden van hoe de Turkse agrosector volop in beweging is. Beweging die, zo moge duidelijk zijn, interessant is voor de Nederlandse toelevering aan de kastuinbouw. Maar dit geldt ook voor de Turkse sector rundvee- en melkveehouderij (zie kader). Gezien de groeiende welvaart van grote groepen in de Turkse samenleving en de wens om de agro-export substantieel te vergroten, neemt ook de behoefte aan een goede voedselverwerkende industrie in Turkije toe.

Van 9-16 juni 2012 wordt in Ankara een Holland Dorp georganiseerd. Doel is om Turkije te laten kennismaken met (de) Nederland(se agrarische sector). Het Holland Dorp moet 400 jaar diplomatieke relaties bezegelen en is de start van meerdere activiteiten. Bijvoorbeeld een handelsmissie in het najaar met de focus op agro. Bij interesse kan contact worden opgenomen met de landbouwafdeling in Ankara: ank-inv@minbuza.nl. Binnenkort gaat de website van het Holland Dorp open, houd deze in de gaten voor meer informatie: www.ankara.holland-village.com.

Hans van der Lee

Op basis van diverse bronnen.

Inkomende handelsmissie rundvee- en melkveehouderij

Turkije is een van de vijftien grootste melkproducenten ter wereld. Ruim 2,5 miljoen bedrijven (!) zijn actief in de primaire melkveehouderij. Een integrale aanpak is noodzakelijk om te kunnen voldoen aan de groeiende behoefte aan betrouwbare melkproducten. Daarvoor is ontwikkeling op het gebied van 'raw milk sourcing' van essentieel belang.

In opdracht van NL EVD Internationaal organiseert The Friesian dairy development company van 26-29 juni 2012 een inkomende handelsmissie uit Turkije voor de rundvee- en melkveehouderijsector. Het doel van de missie is om potentiële inkopers van varzen en andere benodigdheden voor de melkveehouderij naar Nederland te halen en te laten kennismaken met de Nederlandse melkveehouderij. De delegatie omvat twaalf vertegenwoordigers van Turkse zuivelbedrijven.

Tijdens de missie worden verschillende bedrijven in de melkveehouderij bezocht. Op woensdagochtend 27 juni is er op de Dairy Campus een matchmaking waar Nederlandse bedrijven kunnen kennismaken met de Turkse delegatie.

De kosten voor deelname aan deze matchmaking bedragen 75 euro excl. btw. Voor meer informatie: The Friesian, Natalie Tchernycheva, 058 – 216 72 66 of n.tchernycheva@the friesian.nl. Zie ook www.thefriesian.nl/news/.

Zakendoen met Turkije

Denkt u er als ondernemer aan om zaken te doen met Turkije, dan kunt u voor meer informatie onder andere terecht bij:

- het (tijdelijke) NABSO (Netherlands Agri-Business Support Office) Turkije, gevestigd te Izmir. NABSO Turkije wordt bemand door Jop Kipp en Eren Kizilates en is er in elk geval tot medio 2013, wanneer de eerste termijn van vier jaar afloopt. Zie www.nabsoturkey.com.
- het digitaal handelskantoor van de Nederlandse ambassade in Ankara, het consulaat-generaal in Istanbul en het NBSO te Izmir. Dat is opgezet om het leggen van zakelijke contacten tussen Nederlandse en Turkse ondernemers te vergemakkelijken en te ondersteunen. Zie www.hollandturkeytrade.com.
- Agentschap NL, pagina over Turkije, www.agentschapnl.nl, zoek op 'Turkije'
- De Turkije-werkgroep van de Dutch Trade Board (DTB) is een publiekprivaat samenwerkingsverband van partijen die actief betrokken zijn bij Turkije, die het land goed kennen, een netwerk hebben in Turkije en regelmatig in Turkije verblijven of er werken. Doel is het Nederlandse bedrijfsleven te ondersteunen in het ondernemen in Turkije. Zie www.internationaalondernemen.nl/dtb/dtb_tur.asp.

Overzicht landbouwzones Turkije *Bron: FAO*

- 1 - Midden-Noord:** continentaal klimaat met jaarlijkse neerslag van 375 mm / jaar. Granen, peulvruchten en voedergewassen; intensieve melkveehouderij.
- 2 - Egeïsche Zee:** mediterraan klimaat met jaarlijkse neerslag tot 800 mm / jaar. Vleesveeteelt en intensieve melkveehouderij. Granen, olijven, vijgen en geïrrigeerd katoen.
- 3 - Marmara en Thracië:** granen, zonnebloem, olijven en groenten. Belangrijke fokregio voor melk- en vleesproductie. Neerslag 700 mm / jaar.
- 4 - Middellandse Zee:** westelijk kustgebied. Jaarlijkse neerslag van 700 mm / jaar. Granen, olijven, katoen, citrusvruchten en maïs. Belangrijk centrum geitenvleesproductie.
- 5 - Noord-Oost:** heuvelachtig en bergachtig gebied. Koudste deel van het land met 100-180 dagen van vorst / jaar. 75% weiland.
- 6 - Zuid-Oost:** grote vruchtbare vlaktes in het zuiden. Grootscheepse productie van schapenvlees. Granen en peulvruchten, geïrrigeerd katoen.
- 7 - Zwarte Zee:** jaarlijkse neerslag van 1500 mm. Hazelnooten, groenten, maïs en thee. Belangrijke lokale veeproductie inclusief schapen.
- 8 - Midden-Oosten:** granen en peulvruchten. Lokale en gekruiste koeien voor melkveehouderij. Jaarlijkse neerslag 400 mm, dagen vorst 80-120. 54% weiland.
- 9 - Midden-Zuid:** intensieve melkveehouderij. Granen, peulvruchten en voedergewassen. Jaarlijkse neerslag 350 mm / jaar, dagen vorst 80-100.

Kort graag...

11 vragen aan Truong Thi Dung, Economic & Commercial Officer, Landbouwfdeling Hanoi, Vietnam

Het ministerie van EL&I heeft ruim 50 afdelingen in evenzoveel landen. Elke maand maken we kennis met een van onze verre medewerkers.

1. Wat zou u doen als u dit werk niet deed?

Ook ergens in de landbouwsector. Met mijn agrarische achtergrond werk ik al jarenlang onafgebroken in de sector, toen ik in 2003 reageerde op de advertentie voor deze baan. Het is relevant en interessant werk om de bilaterale betrekkingen en de handel in landbouwproducten tussen de twee landen te bevorderen.

2. Wat moet iedereen weten over Vietnam?

Het is een agrarisch land, waar meer dan tweederde van de totale bevolking van 86 miljoen mensen op het platteland leeft en op basis van een inkomen uit de landbouw. De productiviteit van de landbouw is nog steeds erg laag, als gevolg van kleinschalige productie, verouderde technieken en gebrek aan knowhow. Dat biedt een concrete kans voor Nederland. Als men aan Vietnam denkt, dan is het vaak aan de Vietnamoorlog en de armoede. Echter, er is geen massale honger meer, de uitvoer van rijst, koffie, pangasius, garnalen en vele andere landbouwproducten is groot en Vietnam is uitgegroeid tot een middeninkomenland. Daarnaast is het, met een lange kustlijn en een interessante geschiedenis, een prachtig land om te ontspannen en om zijn wonderen te ontdekken.

3. Wanneer denkt u 'dit is een mooie dag'?

Als overlevende van de oorlog heb ik de armoede en ellende van het land en de mensen na de oorlog meegemaakt. Ik hecht veel waarde aan het leven dat ik heb en het werk dat ik doe. Om te leven en te werken in de wetenschap dat mijn gezin op mij wacht na een werkdag, dat maakt mijn dag mooi.

4. Wat is uw grootste bron van ergernis?

Onechtheid, corruptie en moreel verval.

5. Voor wie heeft u bewondering?

Ho Chi Minh, die in het Westen wordt gezien als een communist, maar in werkelijkheid een patriot was. Hij leidde mijn land naar de overwinning over twee grote wereldmachten, achtereenvolgens Frankrijk en de Verenigde Staten.

6. Welke sector laat hier absoluut kansen liggen?

De Vietnamese veeteeltsector heeft assistentie nodig.

7. Hoe staat het met duurzaam ondernemen in Vietnam?

Vietnam is een van de landen waar Nederland het initiatief heeft genomen om het PPP-model (People, Planet, Profit) in duurzame landbouw te bevorderen en bij te dragen aan duurzame ontwikkeling in de wereld. We hebben onder andere PPS (publiekprivate samenwerking) in de visserijsector in Vietnam geïntroduceerd. Een aantal PPS-projecten in cacao, koffie, zuivel- en varkenshouderij loopt. Lokale overheden en mensen worden zich ervan bewust dat je duurzaamheid verkrijgt door het bundelen van krachten en het delen van verantwoordelijkheden, kosten en opbrengsten. Zo los je problemen op en breng je People, Planet en Profit in evenwicht.

8. Wat kan er op uw werkterrein beslist beter?

Het begrijpen van elkaar en respect hebben voor culturele en taalverschillen.

9. Welk lokaal gerecht is uw absolute favoriet?

Phở (noedels) en Co'm (rijst).

10. Met wie zou u een avond op stap willen?

Na middernacht ben ik nooit buitenshuis, maar als dit toch het geval zou zijn: met een van mijn vriendinnen.

11. Wat is uw sleutelwoord voor de toekomst?

Integriteit.

Gerda Verburg, PV bij de FAO, over Climate Smart Agriculture:

“Kansrijk concept verbindt hogere productiviteit en beter inkomen voor boeren met zorg voor klimaat en milieu”

Sinds 2008, ten tijde van de voedselcrisis en na publicatie van het World Development Report (een rapport van de Wereldbank), staat de samenhang tussen landbouw, voedselzekerheid, klimaat en milieu weer hoger op de agenda binnen de internationale gemeenschap. Climate Smart Agriculture (CSA) is een geïntegreerde benadering van deze zaken. De Commissie voor Duurzame Ontwikkeling van de VN heeft het, onder voorzitterschap van Gerda Verburg, Permanent Vertegenwoordiger van Nederland bij de FAO, op de agenda gezet. Het concept wordt doorontwikkeld door de FAO (de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties). Verburg ziet het als een absoluut win-winconcept.

Verburg: “Ik ben geboren en getogen op een boerderij en vind bepaalde simpele, oude boerenprincipes vanzelfsprekend”, zegt Verburg. “Maar er zijn heel veel boeren in zowel Afrika als Azië die bijvoorbeeld niet weten wanneer het ‘t beste moment is om te zaaien, welke samengestelde kunstmest je moet gebruiken, wat je wel en niet aan onkruid root. Kennis hiervan is fundamenteel. Tegelijkertijd moeten we ook een nieuwe technische ontwikkeling als GPS-landbouw toegankelijk maken voor de boeren daar.”

Het principe van Climate Smart Agriculture is kort gezegd, twee maal zoveel produceren met twee keer minder verbruik. Hogere productiviteit om straks te kunnen voldoen aan de stijgende wereldvraag naar voedsel. En gelijk daarmee opgaand, een beter inkomen voor boer(innen) en klimaat- en milieuvriendelijk.

“Als je boeren in genoemde regio’s kunt laten delen in onze technologie en knowhow, heb je een win-winsituatie”, stelt Verburg. “Boeren kunnen meer van hun betere producten verkopen, ze houden dan geld over waarmee ze dan weer beter uitgangsmateriaal kopen. Zo ontstaat ontwikkeling. Een bedrijvig mkb, onderwijs en gezondheidszorg zijn daarvan logische uitvloeisels. En ja, het kán zo simpel zijn, als iedereen bereid is met dit concept aan de slag te gaan.”

Rio+20

En nu staat Rio+20 voor de deur, follow-up van de UNCED-conferentie in Rio de Janeiro van 1992. UNCED was de United Nations Conference on Environment and Development. Die leidde indirect tot het Verdrag van Kyoto (1997) over de uitstoot van broeikasgassen. Maar vele uitdagingen op het gebied van landbouw en voedselzekerheid in relatie tot klimaat en milieu bleven onbeantwoord.

Verburg hoopt dat het concept van Climate Smart Agriculture wordt aangenomen tijdens Rio+20. Zij is ervan overtuigd: als je die zaken combineert, kun je mens- én boergericht opereren. “Want het gaat niet om afspraken en regelingen, maar om mensen die een bijdrage leveren. Alle neuzen moeten hiervoor dezelfde kant op staan. Van de internationale gemeenschap, overheden op alle niveaus, het bedrijfsleven, de wetenschap, het maatschappelijk middenveld. Maar niemand kan het zich veroorloven om dit te laten mislukken. Alle techniek en mogelijkheden om het te realiseren, bestaan al.”

Vraaggestuurd mkb

Er zijn legio voorbeelden van Nederlandse bedrijven in de agrosector die actief meewerken aan de economische en sociale ontwikkeling van boeren in landen die zich willen ontwikkelen. Volgens Verburg is het voor het midden- en kleinbedrijf lastig om alléén dingen voor elkaar te krijgen. “Binnen het netwerk van onze Topsectoren (waaronder Agrofood, Water, Tuinbouw en uitgangsmateriaal, red.) kan het mkb hartstikke goed werk leveren.” Een voorbeeld: “Wij hadden onlangs bij de FAO een ‘topsectorendag’ om te zien of een dergelijk model van samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en wetenschap

toepasbaar is voor de FAO. Daar was iemand van Rijk Zwaan die aangaf heel graag te willen samenwerken met mkb-zaadbedrijven in Kenia of Ethiopië. Zij hebben echter wel van de overheid aldaar een helder beleid nodig en antwoord op vragen als: waaraan moeten onze zaden voldoen of hoe komen wij aan voldoende testcapaciteit. Maar ook: mogen wij mensen opleiden en kunnen wij die dan certificeren? Als zo'n overheid zich afzijdig opstelt of niet meewerkt, wordt het moeilijk. Als je als bedrijf in een land investeert, wil je ook de garantie hebben dat je vooruit kunt. In het algemeen zijn er voor het mkb echter genoeg kansen; iedereen kan bijdragen zolang er vraaggericht wordt geopereerd."

Handelingsperspectief

Waarom is een benadering als Climate Smart Agriculture niet veel eerder op vruchtbare grond gevallen? Verburg: "Dat het niet eerder gebeurd is, is geen reden om er nu niet voluit voor te gaan. Het komt doordat te veel organisaties en mensen op hun eigen spoor zaten. De klimaatconferentie van 2009 in Kopenhagen mislukte, omdat er toen alleen werd geredeneerd in het belang van het klimaat. Dan gaat het over technische zaken als adaptie en mitigatie. Maar niet over de concrete betekenis voor mensen. Wat hebben boeren en burgers in Mali of Kenia aan zulke discussies? Die zeggen terecht, mogen wij alsjeblieft eerst onze familie te eten geven en wat verdienen? Pas daarna komt dan de zorg voor milieu en klimaat. En als je dit alles nu toch kunt combineren in één concept waarin wij én iets kunnen doen voor de inkomens van boeren én voldoende voedsel kunnen produceren én ons leefklimaat waarborgen... Dat je mensen een handelingsperspectief biedt, zodat zij in actie komen, daar gaat het om."

Vertrekpunt

Wat er ook ondertekend wordt straks, met alleen een akkoord is er nog niets bereikt. "Dat is pas het begin", zegt Verburg. "De houding van iedereen moet resultaatgericht zijn: 'hoe kan ik het verschil maken?'. Dat is ook een vraag die organisaties en instellingen en regeringen zich vaker zouden moeten stellen. Maak boeren onderdeel van de oplossing, denk niet alleen in regels en cijfers en bedenk dat je met mantra's en cynisme nog niet het kleinste probleem oplost. Een klimaatgerichte benadering is altijd goed, hergebruik van water is altijd goed. Zo kun je regenwouden en grondstoffen sparen, en bijvoorbeeld landschappen zich laten herstellen. Dat is een winst voor iedereen.

Natuurlijk, je hebt nooit garanties dat het precies gaat zoals je het hebt opgeschreven. Maar rond Rio+20 komt vrijwel alles bij elkaar; VN-organisaties, de G8, de G20 en het World Economic Forum, iedereen is erbij betrokken. De uitvoering staat of valt met de steun van regeringen die straks een handtekening zetten tijdens Rio+20. Eerst de woorden en daar een ferme handtekening onder. En daarna de mouwen omhoog om het ook te doen. Dan kun je echt het verschil maken. Dus de wereld zal niet in een keer anders zijn, maar zolang de mindset na Rio+20 is 'ok, het is mogelijk, we gaan er met zijn allen voor', dan ben ik optimistisch. En zelfs dan zijn er een paar hobbels op de weg. Zo realistisch ben ik ook wel."

Jacqueline Rogers

Gerda Verburg (1957) is sinds 1 juli 2011 permanent vertegenwoordiger van Nederland bij de Wereldvoedselorganisatie (FAO). Daarnaast vervult zij een functie in VN-verband, als uitvloeisel van haar toenmalige voorzitterschap van de VN-commissie voor Duurzame Ontwikkeling (CSD). In die functie leidde zij in 2009 de CSD 17-bijeenkomst over landbouw, voedselzekerheid en klimaat. Op verzoek van de secretaris-generaal van de VN heeft Verburg nadien de taak op zich genomen om - naast haar functie als PV - ook de uitkomsten van die bijeenkomst samen met een Taskforce te implementeren.

Van 22 februari 2007 tot 14 oktober 2010 was Gerda Verburg minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Zij was Tweede Kamerlid voor het CDA in 1998-2007 en 2010-2011. Verder was zij eerste ondervoorzitter van de Kamer en vice-fractievoorzitter van het CDA.

Uit onverwachte hoek

Stoom heeft de toekomst

Food Technology Noord-Oost Nederland (FTNON) begon ruim 50 jaar met het bouwen van machines voor de Nederlandse voedingsmiddelenindustrie. Vandaag is FTNON een high-tech onderneming die leeft van de export. Hun machines gaan de wereld over, zoals bij de DCC® stoomtechnologie

De Dynamic Cloud Control (DCC®) stoomtechnologie wordt gebruikt voor verschillende industrieën en kan bij diverse producten worden toegepast. Hierbij moet je denken aan aardappelen, groenten, vlees zoals gehaktballen enzovoort. Hoe werkt het? Wilco Fauth, general manager van FTNON, licht toe. "Het is een trend om producten steeds vaker met stoom te behandelen, waar dit vroeger met water gebeurde. Stoom heeft een aantal voordelen ten opzichte van water zoals minder energieverbruik voor het verwarmen, water is duur en je vermijdt het probleem van afvalwater.

Het nadeel is: hoe houd je stoom vast in een procesinstallatie, zonder dat er aan de in- en uitloopzijde enorm stoomverlies plaatsvindt. Bij de DCC® stoomtechnologie wordt gebruik gemaakt van een speciale stoomkamer, waardoor het verlies minder dan 1% is."

De toepassing van DCC® lijkt eindeloos. Zo kan men groente met stoom garen, met als resultaat een beter eindproduct door verminderde uitspoeling van vitamines, mineralen en kleur. Of fruit desinfecteren, dat wil zeggen insecten en bacteriën doden. Fauth: "Voordat in een high care-omgeving het verwerkingsproces begint, heb je dus al een veilig product gecreëerd. Dat is erg actueel, gezien de recente uitbraak in de Verenigde Staten, waar zelfs mensen zijn overleden na het eten van besmet vers fruit uit de supermarkt."

Het proces bij fruit verloopt als volgt: de schil van het fruit wordt een korte tijd behandeld met stoom. Dit doodt de bacteriën maar ook larven van een mug die daarin zijn gelegd. Meteen daarna wordt het fruit afgekoeld tot meestal 4°C. Er is geen warmte-effect in het vruchtvlies. Het product kan aansluitend worden geschild of direct in de handel worden gebracht.

De DCC® stomer voor de groente- en aardappelverwerking is wereldwijd het meest geëxporteerd. Daarnaast loopt de versie voor diervoeding goed in ontwikkelde landen. De belangrijkste markten voor het model voor fruit zijn de Verenigde Staten en Canada, Westen Zuid-Europa, Australië en Japan.

Elk apparaat is maatwerk. "We kijken welke producten en welke behandelingen een klant wil geven. Vervolgens kijken we naar de meest kritieke aspecten van het product. Daar wordt het model uiteindelijk op afgestemd. Natuurlijk kijken we intussen ook naar de procesruimte bij de klant om te bepalen of de machine in de ruimte past en of deze naar binnen kan worden getransporteerd", aldus Fauth.

FTNON wil graag de Japanse markt veroveren. "In dat land wachten duizenden oudere stomers op vervanging. Die worden natuurlijk gebruikt voor noedels en dergelijke. Het kost veel tijd om deze markt te ontwikkelen, maar wij hebben nu wel een voet tussen de deur. Een Japanse agent verzorgt de distributie. Hier, zoals ook elders, richten wij ons op het bouwen van machines met componenten uit het desbetreffende land zelf, zodat men een probleem met een onderdeel lokaal kan oplossen", besluit hij.

Column

Willem Lageweg

Directeur MVO Nederland

IMVO-vouchers kansen voor Nederlandse bedrijven in ontwikkelingslanden

Overduidelijk is dat er een nieuwe wind waait op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. Naast een reductie van het aantal partnerlanden, is inmiddels ook gekozen voor concentratie op een beperkt aantal thema's. Voedselzekerheid is een van die thema's. Voorts wordt aan bedrijven een grotere rol toebedeeld.

Intensivering van de inzet op voedselzekerheid is hard nodig. Het is al vaak herhaald: in 2050 zal de wereldbevolking gegroeid zijn naar 9 miljard mensen. Omdat deze mensen zich door toenemende welvaart ook een rijker dieet kunnen veroorloven, zal de voedselproductie in 30-40 jaar ongeveer moeten verdubbelen. Tegelijkertijd is er veel ongelijkheid in de mondiale voedselvoorziening. Terwijl ongeveer 1 miljard mensen honger lijden, lijden er ook 1 miljard mensen aan overgewicht.

Maar het mondiale voedselvraagstuk moet niet alleen gezien worden als een probleem. Het biedt ook kansen voor economische ontwikkeling. In Sub-Sahara Afrika, waar de voedselonzekerheid het grootst is, is het potentieel voor een duurzame uitbreiding van landbouwproductie ook het grootst. Dit potentieel wordt in toenemende mate door de landen zelf waargemaakt. Via de Maputo-verklaring hebben de meeste landen in de regio zich gecommitteerd aan het verhogen van de investeringen in de landbouwsector naar 10% van het BNP. Dat sluit aan bij de economische opleving in de regio. Over de afgelopen 10 jaar waren wereldwijd 6 van de 10 snelst groeiende economieën Afrikaans.

Betrokkenheid van Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen bij deze ontwikkeling levert niet alleen winst op voor deze bedrijven zelf. Hun kennis, expertise en marktpositie leveren ook een grote bijdrage aan de landbouwontwikkeling in deze landen. Een goed voorbeeld hiervan is Eosta en haar dochter Nature & More. Eosta is samen met lokale partners enkele jaren geleden een joint venture begonnen voor de productie van fruit in Ghana. En Nature & More werkt aan verbetering van de bodemvruchtbaarheid in Ethiopië. Via de kennis en het netwerk van Eosta kunnen lokale bedrijven een betere productie en meer aansluiting op de internationale markten realiseren.

Momenteel werkt MVO Nederland aan een programma voor een meer integrale ondersteuning en stimulering van internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen door Nederlandse mkb-bedrijven in ontwikkelingslanden. Wij zien daar kansen die zowel de betrokken landen als de Nederlandse bedrijven ten goede komen. Via de recent door ons geïntroduceerde, zogenoemde 'IMVO-vouchers' kunnen we ook een financiële bijdrage leveren aan de ontwikkelingskosten die hiermee gepaard gaan. Het thema voedselzekerheid zal in dit nieuwe programma zeker een belangrijke rol spelen.

Ontwikkeling tot middeninkomenland biedt perspectief

De Indonesische tuinbouwsector

Door toegenomen welvaart neemt de vraag naar kwaliteitsproducten in Indonesië snel toe. Voor de Nederlandse agribusiness liggen hier veel kansen. Het gebrek aan plantaardig uitgangsmateriaal, kennis en technologie is groot. De tuinbouwsector is één van de prioritaire sectoren voor de Indonesische overheid. Men wil het dieet van overwegend rijst ombuigen naar ene gezonder voedingspatroon. De hiervoor vereiste innovatie van de tuinbouwsector kan slechts tot stand komen met buitenlandse input.

Het Indonesische klimaat kent een droge periode (juni-september) en een natte (november-maart). De gemiddelde temperatuur varieert afhankelijk van de hoogte. In de bergen varieert deze tussen de 28 (dag) en 14 (nacht) graden, in het laagland tussen 32 en 23 graden. De gemiddelde luchtvochtigheid schommelt tussen de 73 en 87%. Met een bevolking van 240 miljoen is Indonesië wereldwijd het vierde land. 60% van de bevolking leeft op Java, op slechts 7% van het totale grondoppervlak.

De landbouwsector is economisch belangrijk. Hoewel het aandeel in het BNP slechts 14% bedraagt, is 40% van de bevolking werkzaam in deze sector. Historisch gezien kan de sector worden opgedeeld in laagland (< 200 m) met productie van rijst, maïs, cassave en fruit; en hoogland met productie van groenten (> 800 m). Cash crops zijn hier buiten gelaten. Sinds de laatste tien jaar is sprake van diversificatie, met ook groenteteelt in (semi)laagland. Het areaal voor groenteteelt (inclusief aardappelen) bedraagt 1,1 miljoen hectare.

Het belang van de tuinbouwsector is in die periode sterk toegenomen. Productie en areaal zijn sterk gegroeid. Zo nam de productie van groenten en fruit toe van 20 miljoen ton in het jaar 2000 tot 30 miljoen ton in 2010. De consumptie van tuinbouwproducten is echter nog laag. De fruitconsumptie bedraagt slechts 32 kg/persoon per jaar en de groentecconsumptie 40 kg/persoon per jaar.

Indonesië zou gemakkelijk in de eigen behoefte kunnen voorzien. Desondanks wordt veel groente en fruit geïmporteerd. De laatste vijf jaar nam de import zelfs gemiddeld toe met 22% voor groente en 15% voor fruit. Wel is Indonesië de zesde grootste exporteur van tropisch fruit, met een exportwaarde van bijna € 2,56 miljard.

Nederlands potentieel

De toptien van verbouwde groenten omvat kool, bloemkool, sjalotten, hete pepers, tomaten, prei, komkommer, wortelen, aardappelen en kousenband. De toptien voor fruit bevat onder meer bananen, ananas, mango, jackfruit, sinaasappels (Siamees), salak (slangenvrucht), watermeloen, papaya, ramboetan en doerian. Op sierteeltgebied – nog een kleine, onderontwikkelde sector – zijn met name chrysanten, rozen, gladiolen, orchideeën, lelies en jasmijn belangrijk.

De Indonesische tuinbouwzadensector is in ontwikkeling sinds de jaren '80. In dit verband moet East West Seeds genoemd worden als één van de pioniers (1989). Zij introduceerden onder andere hybride zaden en waren een voorloper met variëteiten voor laaglandproductie aangepast aan de lokale tropische omstandigheden. Met een aandeel van 40% op de markt voor groentezaden in Indonesië speelt het bedrijf nog steeds een belangrijke rol in de ontwikkeling van de Indonesische groenteteelt. Daarnaast is onder andere Rijk Zwaan actief op de Indonesische markt.

De afgelopen jaren heeft de landbouwafdeling in goede samenwerking met Wageningse onderzoekers en het bedrijfsleven verschillende kleinschalige projecten uitgevoerd om de teelt te intensiveren en te verduurzamen.

Naast het verminderen van het pesticiden- en kunstmestgebruik had ook de toepassing van kwaliteitszaden, invoering van 'good agricultural practices', toepassing van verbeterde technologie en kennissystemen prioriteit. Demonstratievelden zijn aangelegd voor sjalotten, hete pepers en paprika's.

Voor laatstgenoemde teelt zijn simpele kassen gebruikt met druppelirrigatiesystemen en biologische bestrijdingsmethoden. Dat met deze technisch relatief eenvoudige middelen een goed resultaat bereikt kan worden, blijkt uit het feit dat de producten aan de hoogste fytosanitaire eisen konden voldoen en naar bijvoorbeeld ontwikkelde markten als Singapore zijn geëxporteerd. Tegelijkertijd is geïnvesteerd in trainingen, voor trainers en voor boeren. Uit de grote opkomst op de open velddagen bleek hoeveel belangstelling er voor deze pilotprojecten bestond.

Marktontwikkeling

Doordat Indonesië inmiddels een middeninkomenland is, neemt de vraag naar kwaliteitsproducten snel toe. Voor de Nederlandse agribusiness liggen hier veel kansen. Het gebrek aan plantaardig uitgangsmateriaal, kennis en technologie is groot. De tuinbouwsector is één van de prioritairere sectoren voor de Indonesische overheid. De rijstconsumptie is met 139kg/persoon één van de hoogste in de wereld. Men wil dat ombuigen naar een meer gevarieerd dieet. De hiervoor vereiste innovatie van de tuinbouwsector zal niet tot stand komen zonder buitenlandse input.

Tegen de achtergrond van de potentiële kansen, moeten wel enkele voorbehouden worden gemaakt. De tuinbouwwet van 2010 beperkt het buitenlandse belang in lokale bedrijven tot maximaal 30%. Reeds bestaande investeringen krijgen vier jaar de tijd om hun aandeel te reduceren. De overheid heeft inmiddels toegezegd de scherpe kantjes van deze wet af te halen via nadere uitvoeringswetgeving. Een uitzondering voor bestaande investeringen zou al een goede verbetering zijn. Het land is verder nog geen lid van de UPOV en kent daarom een beperkte bescherming van kwekersrecht.

Niettemin is er een groot potentieel om de tuinbouwsector in Indonesië met Nederlandse kennis, technologie en uitgangsmateriaal verder te ontwikkelen. De komende jaren zal hieraan verder invulling worden gegeven in goede samenwerking tussen Nederlandse overheid, bedrijfsleven en wetenschap. Intussen zal de landbouwafdeling zich sterk maken om belemmeringen voor buitenlandse investeringen verder te reduceren.

Jean Rummenie, LNV-raad Jakarta

Indrukken van enkele agribusiness-ondernemers die actief zijn in de Indonesische tuinbouw:

Geert de Weert, eigenaar van Kwekerij de Westerbouwing stapte in 2005 als teler in de frambozenteelt. "Wij zaten hiermee al in Kenia. Via-via kwam ik in contact met de eigenaar van Strawberindo Lestari, Hans Bijlmer. Het bedrijf telde 2 hectare kassen met uitsluitend aardbeien; nu is het een onderneming met circa 8 hectare dichte kassen en rond 10 hectare open teelt onder regenkappen met frambozen en blauwe bessen. Wij leveren aan supermarkten, hotels en restaurants in Azië. Singapore en Thailand zijn belangrijke exportmarkten, hier gaat 30% van de productie heen. Als je overweegt zaken te doen in Indonesië is een goede kennis van de lokale situatie onontbeerlijk. Vaak spreek je dan over een Indonesische partner."

Jos van der Knaap is product development manager van Rijk Zwaan Indonesië. "Wij zijn hier bezig met de verkoop van zaden, maar ook met testen of bepaalde soorten het in dit land goed zouden doen. En naast het verkopen, ondersteunen wij de telers met knowhow en training om een optimaal rendement te behalen. Ons product is vrij uniek, er zijn niet veel partijen in Indonesië die het ook aanbieden. We zijn op dit moment behoorlijk actief met paprika. Ondersteuning geven na de verkoop, in plaats van alleen maar verkopen, is cruciaal in de Indonesische tuinbouwsector. Daar kweek je loyale tuinders mee. Sinds kort

hebben wij een ketenmanager aangenomen, met als doel om de gehele keten in samenhang verder te ontwikkelen. Wat betreft marktkennis enzovoort: sinds 2008 werk ik bij Rijk Zwaan, maar ik woonde en werkte hiervoor al in Indonesië, ook in de tuinbouwsector. Die kennis en het netwerk had ik dus zelf al. Veel moet hier vanaf de grond worden opgebouwd, maar dit maakt het ook erg leuk. Vereiste is wel dat je over een lange adem beschikt. Een integrale of ketenbenadering werkt het best.”

Exportise

Koninklijk diervoer

Het gaat goed met De Heus Animal Nutrition. Zelfs zo goed dat het bedrijf, dat in 2011 het predikaat Koninklijk heeft gekregen, hard op zoek is naar mensen die willen meewerken aan de verdere internationalisering. Rinus Donkers, directeur business development, reist al ruim twintig jaar zo'n 100 tot 120 dagen per jaar de wereld rond. "Het is super dankbaar en mooi werk, maar om mensen te vinden met ervaring in de diervoedersector die ook nog eens op reis willen, is een uitdaging."

De Heus Animal Nutrition bedient nagenoeg de hele wereld. Het bedrijf produceert in tien landen, is marktleider in Polen, heeft een goedlopende joint venture in China, vier locaties in Vietnam, vier in Zuid-Afrika, Tsjechië, Egypte en Ethiopië staan op de kaart en sinds twee jaar is De Heus ook actief in Rusland in de productie van premix. Binnenkort wordt ook begonnen met de eerste activiteiten in Zuid-Amerika. Donkers: "De markt voor diervoeders in westerse landen stagneert, we zien kansen in de opkomende markten. Ook West-Afrika kan zo'n markt worden. De bevolking daar groeit snel, het politieke klimaat verbetert, waardoor we nu in staat zijn om daar goede partners te vinden en daadwerkelijk handel op te zetten." De landen die voor De Heus strategisch gezien te klein zijn om een productie op te zetten, worden bediend via export onder de naam Koudijs Animal Nutrition.

Donkers vergelijkt de situatie in West-Afrika met die in Oost-Europa zo'n 20 jaar geleden. "Toen ik als exportmanager bij de Heus begon, was het pionieren in Rusland. Als je daar naartoe ging, was je zomaar een week telefonisch onbereikbaar. Dat is nu niet meer voor te stellen. Als je het hebt over pionieren, is wat we nu doen in West-Afrika vergelijkbaar. Natuurlijk, je krijgt te maken met bepaalde vormen van bureaucratie, maar we exporteren al 60 jaar. Ons bedrijf is erop ingericht om succesvol een export op te zetten. Daarnaast brengen we kennis in combinatie met goede producten die dicht bij de eerste levensbehoefte zitten. Daar kan niemand op tegen zijn."

"Wat ons bedrijf onderscheidt", vervolgt Donkers, "is dat we op de eerste plaats ontzettend veel ervaring meebrengen naar onze klanten. En we zijn in staat om goed en vooral heel stabiel voer te maken. Daarnaast zijn we heel nadrukkelijk betrokken bij het reilen en zeilen op de boerderij zelf. We adviseren de boeren in de breedste zin van het woord. Van diergezondheid en klimaat tot bijvoorbeeld ventilatie. Naast natuurlijk het versterken van onze marktpositie, is het helpen van boeren in hun bedrijfstechnische ontwikkeling voor ons net zo belangrijk. Onze missie is uiteindelijk om actief bij te dragen aan de uitdaging om straks negen miljard mensen te voorzien van gezond voedsel." Nog een uniek kenmerk in de marktbenadering van De Heus is dat de optimalisatie van het voer, het maken van de dagelijkse recepten, allemaal centraal gebeurt in Ede. Dus ook recepten voor bijvoorbeeld Vietnam of Polen. Zo kan er heel snel gereageerd worden op wat er speelt in een land.

Ook qua innovatie staat De Heus niet stil. Om de concurrentie altijd weer een stap voor te blijven, werken onder andere nutritionisten continu hard aan formules om het voer zo optimaal mogelijk te maken voor zowel dier als milieu. Donkers: "De fosfaten in het voer zijn de afgelopen jaren al aanzienlijk verminderd. Ook wordt er hard gewerkt aan het zo laag mogelijk houden van het eiwitgehalte in het voer. Dat komt de vermindering van ammoniakuitstoot ten goede."

De Heus Voeders is een internationaal opererende onderneming met als kernactiviteit de productie en vercommercialisering van hoogwaardige diervoeders. Sinds de oprichting in 1911 is de onderneming doorgegroeid naar één van de grootste spelers in de Nederlandse diervoederindustrie. Acht van de 28 productielocaties van De Heus staan in Nederland.

Buiten Nederland heeft De Heus activiteiten in meer dan 45 landen, waaronder werkmaatschappijen in Polen, Rusland, Tsjechië, Egypte, Ethiopië, Zuid-Afrika en Vietnam.

Wereldwijd heeft de onderneming meer dan 2000 medewerkers, waaronder 575 in Nederland. Het hoofdkantoor is gevestigd in Ede. De Heus produceert diervoeders voor onder andere rundvee, varkens en pluimvee.

De Exportise van: Rinus Donkers
Functie: directeur business development
Sector: diervoeders
www.deheus.com

Naoogst

Spreekdag Internationaal Ondernemen – 9 mei 2012 van 9.00-19.00 uur

Doet u zaken over de grens, zit u met vragen over export- of afzetmogelijkheden? Grijp dan uw kans om hierover met de lokale experts van de Nederlandse landbouwafdelingen te spreken! Tijdens de Internationaal Ondernemen Dag op woensdag 9 mei komen deze naar het Crowne Plaza Promenade Hotel in Den Haag.

De lokale medewerkers weten als geen ander hoe de markt in hun land in elkaar zit en hebben goed kennis van de diverse sectoren Zij spreken de taal van het land en begrijpen de zakencultuur. Kortom, een uitstekend klankbord voor uw ideeën en internationale strategie! Aan het eind van de dag is er een actieve netwerkborrel (17.00-19.00 uur). U kunt zich aanmelden en inschrijven voor maximaal 8 individuele gesprekken van elk 20 minuten via het registratieformulier op www.agentschapnl.nl zoek op 'spreekdag'. De kosten bedragen € 75,00 per persoon. Meer informatie: 088 – 602 83 99 of evenementen@info.agentschapnl.nl.

Nieuwe landbouwraden benoemd

Het ministerie heeft 15 nieuwe landbouwraden benoemd. Zij behartigen de komende vier jaar op hun posten in het buitenland de belangen van landbouw, voedselzekerheid, visserij en natuur. Op diverse Nederlandse ambassades gaan zij zich bezighouden met handelsbevordering, uitvoering van beleid en kennisuitwisseling. In de zomer gaan zij aan de slag.

Hans van den Heuvel wordt landbouwraad te Addis Abeba voor Ethiopië. Hij werkt sinds 2000 bij het ministerie van Buitenlandse Zaken. Momenteel is Van den Heuvel beleidsmedewerker Voedselzekerheid en coördinator Landbouw. Hiervoor deed hij internationale ervaring op als themadeskundige in La Paz en Sana'a.

Reinder Schaap wordt landbouwraad te Boekarest voor Roemenië, Bulgarije en Griekenland. Hij werkt sinds 1980 bij het ministerie van EL&I. Momenteel is Schaap projectattaché Visserij & Mariene Biodiversiteit. Eerder bekleedde hij onder andere de functie van landbouwraad in Athene, Kairo, Riyadh en Hong Kong.

Patricia de Vries-van Loon wordt landbouwraad te Brasília voor Brazilië. Zij werkt sinds 1989 bij het ministerie van EL&I. Momenteel is De Vries senior beleidsmedewerker voor visserij. Eerder was zij landbouwraad in Praag, Sao Paulo en adjunct-attaché in Mexico.

Bart Vrolijk wordt landbouwraad te Buenos Aires voor Argentinië en Chili. Hij werkt sinds 2001 bij het ministerie van EL&I. Momenteel is Vrolijk landbouwraad te Brasília.

Joost Geijer wordt landbouwraad te Kairo voor Egypte. Hij is sinds 2007 in dienst van EL&I. Momenteel is hij coördinator NBSO's bij Agentschap NL.

Evert Jan Krajenbrink wordt landbouwraad te Kiev voor de Oekraïne. Hij is sinds 2005 in dienst van het ministerie van EL&I. Krajenbrink is nu coördinerend beleidsmedewerker bij de directie Europees Landbouwbeleid en Voedselzekerheid.

Teddie Muffels wordt landbouwraad te Kigali voor Rwanda. Zij werkt sinds 1992 bij het ministerie van EL&I. Muffels is senior beleidsmedewerker bij de directie Europees Landbouwbeleid en Voedselzekerheid.

Henk de Jong wordt landbouwrapte Londen voor het Verenigd Koninkrijk en Ierland. Hij werkt sinds 1987 bij het ministerie van EL&I. Momenteel is De Jong programmamanager bij de directie Natuur en Biodiversiteit. Daarvoor was hij plaatsvervangend directeur Internationale Zaken.

Tineke Zwitter wordt landbouwrapte Madrid voor Spanje en Portugal. Zij is sinds 1980 in dienst van EL&I. Op dit moment is Zwitter lid van het projectteam Antibioticaresistentie bij de directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn.

Philip de Jong wordt landbouwrapte Moskou voor Rusland en Kazachstan. Hij is sinds 1986 in dienst van het ministerie van EL&I. De Jong is nu landbouwrapte Abu Dhabi.

Erik Smidt wordt Landbouwrapte Moskou met als werkgebied Rusland en Kazachstan. Hij werkt sinds 1990 bij het ministerie van EL&I. Momenteel is Smidt unitmanager bij Agentschap NL.

Hans van der Beek wordt landbouwrapte Riyadh voor Saudi Arabië, Abu Dhabi en Dubai. Hij is sinds 2001 in dienst van het ministerie van EL&I. Momenteel is Van der Beek landbouwrapte in Kairo.

Carla Boonstra wordt landbouwrapte PV OESO te Parijs. Zij is sinds 1990 in dienst van het ministerie van EL&I. Momenteel is Boonstra landbouwrapte in Tokio.

Cindy Heijdra wordt landbouwrapte Tokio voor Japan. Zij werkt sinds 2001 bij het ministerie van EL&I. Momenteel is Heijdra woordvoerder van de staatssecretaris van EL&I.

Niek Schelling wordt landbouwrapte Pretoria voor Zuid-Afrika, Mozambique en Angola. Hij is sinds 1984 in dienst van het ministerie van EL&I. Momenteel is Schelling coördinerend beleidsmedewerker Voedselzekerheid en Grondstoffen.

Overeenkomst Wageningen UR en Greenport Holland International met Peking

De Chinese hoofdstad Peking wil veel meer voedsel in en om de stad gaan produceren om de 20 miljoen inwoners van eten en drinken te voorzien. Wageningen Universiteit & Research en Greenport Holland International kunnen en willen daarbij assisteren. Daartoe hebben de drie partijen op donderdag 23 februari 2012 in Peking een samenwerkingsovereenkomst getekend. De betrokken partijen werken de komende maanden een concreet werkprogramma uit. De gemeente Peking heeft middelen gereserveerd om ook voor de kennis en kunde uit Nederland te betalen. De overeenkomst is het resultaat van jarenlange inspanningen en het voortbouwen op langjarige relaties in de gouden driehoek van wetenschap, bedrijfsleven en overheid en van een zeer actieve rol van het economisch netwerk in China.

Pilot pluimveevlees Hong Kong verlengd

De autoriteiten in Hong Kong hebben de pilot voor export vanuit Nederland van pluimveevlees afkomstig uit andere EU-lidstaten met nog eens zes maanden verlengd, tot augustus 2012. Hiermee blijft het vooralsnog mogelijk om vanuit ons land pluimveevlees te exporteren van dieren die niet in Nederland zijn geslacht. In juli 2012 moet vanuit Nederland opnieuw bewijs worden geleverd dat er voldoende gesourcete exportzendingen worden verscheept naar Hong Kong, anders zal de pilot niet opnieuw verlengd worden. De aangepaste landenlijst voor de export van pluimvee(producten) naar Hong Kong is te vinden op www.vipexport.nl in nieuwsbrief 12-025.

Landbouwwerkgroep Turkije-Nederland

De tiende editie van de Landbouwwerkgroep Turkije-Nederland vond plaats op 7 april jl., deze keer in Nederland en met een speciaal tintje. In dezelfde week bezocht President Gül van Turkije Nederland in het kader van 400 jaar diplomatieke betrekkingen tussen beide landen. Tijdens deze werkgroep zijn op fyto-sanitair en veterinaire vlak stappen gezet voor nadere samenwerking en ook op het gebied van landschapsontwikkeling zijn afspraken gemaakt voor de toekomst. Later in het jaar volgen meer activiteiten die gericht zijn op nauwere samenwerking tussen Nederland en Turkije binnen de agrosector. Dit betreft onder andere het Holland Dorp dat in Ankara wordt georganiseerd van 9-16 juni 2012. (zie het artikel elders in dit blad); voorbeelden van de groeiende banden op agrarisch terrein. Voor meer informatie over de Landbouwwerkgroep of andere activiteiten tussen Nederland en Turkije kunt u contact opnemen met Sabine Hoff, *s.h.hoff@mineleni.nl*.

Grensverleggers

Dutch Spices: allergeenvrije voeding voor iedereen

Grensverleggers zijn vernieuwende ondernemers in hun branche. Pioniers die in letterlijke en figuurlijke zin grenzen overschrijden. Dutch Spices uit Nijkerk heeft een droom: allergeenvrije voeding voor iedereen. "Wij zijn de smaakmakers van de levensmiddelenindustrie en deze industrie brengt daarmee ook allergenen mee de foodindustrie in. Daar kunnen we nu eindelijk een eind aan maken", zegt commercieel manager Théodor van der Vleuten.

In een letterlijk smetteloze fabriek in Nijkerk produceert Dutch Spices recepturen die vrij zijn van allergenen. Allergenen komen in bijna alle voedselproducten voor, zijn ook vastgelegd in de etiketteringswetgeving en heten in het dagelijks leven onder andere soja, gluten, tarwe, ei, pinda, gerst, rogge, haver, schaaldieren en glutaminaat. Stoffen waarvan een steeds groter wordende groep consumenten ziek kan worden. Kruidenbedrijven als Dutch Spices, zusterbedrijf van Epos en onderdeel van De Bieze Food Group, leveren over het algemeen een vrij groot aandeel van het totaalproduct behalve de hoofdcomponent. Bij aardappels levert Dutch Spices alles behalve de aardappel. Als het gaat om gehaktballen levert het bedrijf alles behalve het vlees. Dus ook de antioxidant, of bindmiddel als rijst- of aardappelzetmeel.

Van der Vleuten legt uit waarom zijn bedrijf brood ziet in allergeenvrije producten. "We maken al een aantal jaren allergeenvrije recepturen voor onze klanten. Dat deden we door onze fabriek in het weekend schoon te maken, zodat we op maandag een allergeenvrije productie op konden starten. Dat hebben we zo'n vijf jaar gedaan. We kwamen steeds vaker in contact met mensen met een voedselallergie. Sommige mensen zijn zo allergisch dat ze al op zeer geringe sporen allergisch kunnen reageren. Dat gaf te denken en we wilden enkele stappen verder gaan. Wij kunnen onze fabriek wel op orde hebben, maar wat doen onze leveranciers om kruisbesmetting te voorkomen? Dat was voor ons het moment om volledige ketenbeheersing na te streven. De zoektocht naar leveranciers die kunnen voldoen aan onze eisen op dat gebied heeft ruim anderhalf jaar geduurd. Maar nu kunnen we consumenten met een voedselallergie voeding bieden die vrij is van allergenen en waarbij geen kruisbesmetting kan voorkomen."

Ongeveer 3 tot 8% van de westerse wereldbevolking heeft een voedselallergie. Hoe noordelijker gelegen in de wereld, hoe groter de kans op een allergie. Daarnaast is er een groter wordende groep van mensen die denkt dat ze een voedselallergie heeft: 25 tot 30% van de Nederlanders denkt een voedselallergie te hebben. Niet dat Dutch Spices alleen daarom allergeenvrij wil produceren: "Waarom ergens allergenen instoppen als je zonder qua smaak, geur, beet- en bakvermogen hetzelfde kunt bereiken?", zegt Van der Vleuten. "In productie zijn allergeenvrije producten niet heel veel duurder, die extra kosten zijn 'verwaarloosbaar'. De extra kosten zitten in het onderzoek en de continue controle. Naast dat we onze producten vrijmaken van allergenen, reduceren we tegelijkertijd onnodige e-nummers en zorgen dat de etikettering goed en leesbaar is. En met allergeenvrije voeding voor iedereen bedoelen we ook echt iedereen. Ook voor iemand met een kleine portemonnee die niet drie keer zoveel kan betalen voor bijvoorbeeld glutenvrije koekjes in een reformwinkel."

"Toen wij startten met allergeenvrije producten vroegen leveranciers en klanten ons waar we in hemelsnaam mee bezig waren. Voor ons is het echt een ethische aangelegenheid geworden. Mensen zitten op ons te wachten", stelt Van der Vleuten. En niet alleen in Nederland en België. Dutch Spices richt zich qua export op West- en Noord-Europa en heeft een verkooporganisatie in Noord-Amerika.

Van der Vleuten verwacht dat de filosofie van Dutch Spices binnen enkele jaren gemeengoed zal zijn geworden. En dan rekent hij niet per definitie op de overheid om

regelgeving aan te passen. Het zal komen vanuit het bedrijfsleven, zeker nu ook het inspectieprotocol van het BRC (British Retail Consortium) dit jaar de eisen ten gunste van allergeenvrije producten heeft aangescherpt. En bovendien: retailers willen klanten een verantwoorde en transparante keuze bieden. De sector moet er in 2014 al aan geloven, dan wordt verplicht gesteld om alle mogelijke allergenen te vermelden, dit geldt ook voor bij voorbeeld de Chinees op de hoek en de slagerij.

Dutch Spices werkt nauw samen met diëtisten, het voedingscentrum maar ook met TNO en Wageningen. "Zo worden wij constant 'gevoed' met informatie over hoe wij onze producten relevanter en beter kunnen maken. De consument met een allergie vertelt ons waaraan behoefte is, daar kunnen wij dan weer op inspelen", besluit Van der Vleuten.

www.dutchspices.nl